

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka (przewodniczący)

SSN Romuald Dalewski (sprawozdawca)

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania K. Sp. z o.o. Sp. k. z siedzibą w P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
o wydanie pisemnej interpretacji przepisów prawnych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 grudnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 21 września 2021 r., sygn. akt III AUa 1029/19,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 27 sierpnia 2018 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku, na podstawie art. 34 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 646) w zw. z art. 83 d) ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst:

Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm., dalej jako ustawa systemowa) uznał za nieprawidłowe stanowisko przedstawione we wniosku z 24 lipca 2018 r., złożonym 30 lipca 2018 r. przez K. Sp. z o.o. Sp. k. z siedzibą w P. w kwestii dotyczącej podlegania ubezpieczeniom społecznym przez cudzoziemców, zatrudnionych przez polskiego przedsiębiorcę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy zlecenia, tj. zleceniobiorców spoza UE, osoby z Republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej, Ukrainy, Islamskiej Republiki Pakistanu, Ludowej Republiki Bangladeszu, Federalnej Demokratycznej Republiki Nepalu, Republiki Indii, Chińskiej Republiki Ludowej, Republiki Indonezji, Malezji, Republiki Filipin, Republiki Kazachstanu, Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, Syryjskiej Republiki Arabskiej, Laotańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, Królestwa Tajlandii, Republiki Związku Mjanmy, Republiki Azerbejdżanu, Republiki Turkmenistanu, Socjalistycznej Republiki Wietnamu, Uzbekistanu, Osetii Południowej, które uzyskały zezwolenie na pracę i pobyt czasowy do trzech lat - na podstawie art. 114 ust. 1 w zw. z art. 114 ust. 3 pkt 3, art. 98 ust 1 i 2, art. 104, art. 118 ust. 1, art. 240 pkt 1, art. 242 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r., o cudzoziemcach.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z 28 czerwca 2019 r., w pkt. I zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że uznał za prawidłowe stanowisko przedstawione przez K. sp. z.o.o. Sp.k., w punkcie wniosku z dnia 24 lipca 2018 roku i stwierdził, że brak jest obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym przez cudzoziemców spoza Unii Europejskiej, osoby z Republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej, Ukrainy, Islamskiej Republiki Pakistanu, Ludowej Republiki Bangladeszu, Federalnej Demokratycznej Republiki Nepalu, Republiki Indii, Chińskiej Republiki Ludowej, Republiki Indonezji, Malezji, Republiki Filipin, Republiki Kazachstanu, Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, Syryjskiej Republiki Arabskiej, Laotańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej, Królestwa Tajlandii, Republiki Związku Mjanmy, Republiki Azerbejdżanu, Republiki Turkmenistanu, Socjalistycznej Republiki Wietnamu, Uzbekistanu, Osetii Południowej, których pobyt w Polsce nie ma charakteru stałego, z którymi odwołujący zawarł umowy zlecenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

oraz w pkt. II zasądził od organu rentowego na rzecz odwołującego kwotę 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że K. Sp. z o.o. Sp. k. z siedzibą w P. została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego 6 czerwca 2018 r., pod numerem [...]. Przedmiotem działalności spółki jest m.in. działalność związana z pakowaniem, produkcją artykułów spożywczych, pozostałą produkcją wyrobów, roboty budowlane specjalistyczne, magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport, działalność związana z administracyjną obsługą biura. W ramach prowadzonej działalności gospodarczej spółka ma zawarte oraz zawiera umowy handlowe outsourcingu pracowniczego oraz świadczenia usług pracowniczych z partnerami biznesowymi.

30 lipca 2018 r., odwołująca złożyła wniosek o wydanie interpretacji indywidualnej w zakresie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym. W uzasadnieniu wniosku wskazano, że spółka w ramach prowadzonej działalności gospodarczej zatrudnia obywateli Ukrainy oraz ma zamiar zatrudniać na podstawie umowy zlecenia zleceniobiorców spoza UE, w tym z Republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej lub Ukrainy, których pobyt nie przekracza 6 miesięcy, na podstawie oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy obywatelowi Republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej lub Ukrainy na warunkach określonych w § 1 pkt 20 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015 r., w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskiwania zezwolenia na pracę. Zdaniem odwołującej w takiej sytuacji nie ma obowiązku odprowadzania składek z ubezpieczenia społecznego, gdyż zatrudnienie cudzoziemców następuje na pobyt czasowy, nie mający charakteru stałego, a zatrudnieni obecnie i w przyszłości cudzoziemcy nie posiadają i nie będą posiadać karty stałego pobytu.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż przy niespornym stanie faktycznym spór miał charakter jurydyczny i dotyczył wykładni, jak i zastosowania prawa. Przedmiotem sporu jest zatem ocena prawidłowości stanowiska organu rentowego, wyrażonego w decyzji z dnia 27 sierpnia 2018 r., w zakresie podlegania ubezpieczeniom

społecznym przez cudzoziemców, zatrudnionych przez polskiego przedsiębiorcę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy zlecenia, tj. zleceniobiorców spoza Unii Europejskiej pochodzących z krajów wskazanych w sentencji zaskarżonej decyzji. W praktyce powyższe zagadnienie sprowadza się przede wszystkim do interpretacji przepisu art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. społecznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 300 (dalej jako ustawa systemowa)).

Sąd Okręgowy wskazując na przepis art. 5 ust. 2 ustawy systemowej, stwierdził, że nie podlegają ubezpieczeniom społecznym określonym w ustawie obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego i którzy są zatrudnieni w obcych przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, misjach, misjach specjalnych lub instytucjach międzynarodowych, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, iż zgodnie z utrwalonym stanowiskiem w judykaturze Sądu Najwyższego, przepis art. 5 ust. 2 ustawy systemowej powinien być odczytywany w ten sposób, że nie podlegają ubezpieczeniom społecznym określonym w ustawie dwie odrębne kategorie osób tj. 1) obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego i 2) obywatele państw obcych, którzy są zatrudnieni w placówkach wymienionych w drugim członie tego przepisu, czyli w obcych przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, misjach, misjach specjalnych lub instytucjach międzynarodowych. Użycie w treści przepisu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej spójnika „i” stanowi koniunkcję (złączenie) dwóch zdań odnoszących się do niezależnych od siebie dwóch kategorii określonych w nim osób niepodlegających obowiązkowi ubezpieczenia społecznego (tych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego i tych, które są zatrudnione w wymienionych placówkach niezależnie od charakteru pobytu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej). Powyższe stanowisko wynika z wykładni językowej cytowanego przepisu. Gdyby bowiem ustawodawcy chodziło o wyłączenie z podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego tylko obywateli państw obcych zatrudnionych w placówkach wymienionych w art. 5 ust. 2 ustawy systemowej i to wyłącznie w sytuacji, w której ich pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie

miałby charakteru stałego, wówczas odniósłby się wprost do tej kategorii osób („obywatele państw obcych zatrudnieni (...), których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego”) lub użyłby sformułowania „obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego, zatrudnieni (...)” albo „obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego, jeżeli są zatrudnieni (...)”. Sąd Okręgowy podniósł, że kluczowe znaczenie dla zastosowania tego przepisu ma zatem poczynienie stanowczego ustalenia w zakresie tego, jaki charakter ("stały", czy "nie stały") ma pobyt obywatela państwa obcego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Stanowisko judykatury jest w tym zakresie utrwalone. Sąd Najwyższy przyjął, że z powyższego przepisu nie wynikało przed dniem 1 maja 2004 r., wymaganie łącznego spełnienia przez obywatela państwa obcego przesłanki braku stałego charakteru pobytu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i warunku zatrudnienia w placówkach wymienionych w tym przepisie. Przed dniem 1 maja 2004r. przez "pobyt o charakterze stałym" obywatela państwa obcego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej rozumiało się zezwolenie na zamieszkanie lub osiedlenie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub posiadanie statusu uchodźcy albo zgodę na pobyt tolerowany (udzielone na podstawie ówczesnie obowiązujących przepisów o cudzoziemcach) bądź zezwolenia na pracę (wydane na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu). To stanowisko było rozwinięciem poglądu przyjętego we wcześniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego gdzie stwierdzono, że obywatel państwa obcego posiadający kartę stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce, a to dlatego, że posiadanie karty stałego pobytu jest równoznaczne z uzyskaniem zezwolenia na stałe zamieszkanie na terytorium RP w rozumieniu przepisów o cudzoziemcach.

Sąd Okręgowy w pełni podzielił stanowisko Sądu Najwyższego i wskazał, że nie ma racji organ rentowy jakoby występująca w zacytowanym przepisie koniunkcja oznaczała konieczność spełnienia obu przesłanek przewidzianych tym przepisem.

Dalej Sąd Okręgowy podniósł, że w nowszym orzecznictwie Sąd Najwyższy wskazuje, że pojęcie stałego pobytu należy oceniać w zależności od realizacji

działalności, z której wynika ustawowy obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym. Ocena charakteru pobytu cudzoziemca nie zależy od jego zamiaru przebywania na terenie Polski. Przez pojęcie stałego pobytu należy rozumieć pobyt niezmienny w danym okresie, czyli w okresie realizacji podstawy ubezpieczenia, przy czym nie ma większego znaczenia okoliczność dotycząca tego, jaką administracyjną gwarancję prowadzenia działalności lub zapewnienia pobytu miał obywatel państwa obcego. Liczy się to, czy obywatel państwa obcego przebywając na terytorium RP w stałym charakterze prowadził działalność pozarolniczą. O tym, czy dany pobyt ma charakter stały nie decyduje więc stały pobyt w sensie „długotrwałości i stałości pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej” albowiem w takim wypadku wyłączeniu z ubezpieczeń społecznych podlegaliby ci cudzoziemcy, których pobyt nie ma „takich cech”, choć spełnialiby warunki podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako wspólnicy jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, że cudzoziemiec prowadzący pozarolniczą działalność jako wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością podlegał ubezpieczeniom społecznym na mocy art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 i art. 5 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nawet, gdy przebywał w Polsce na podstawie zezwolenia na czas oznaczony.

Sąd Okręgowy podniósł, że wobec tego iż odwołująca we wniosku wyraźnie zaznaczyła, że chodzi o obywateli państw obcych, których pobyt na terenie kraju nie ma charakteru stałego, to w tym postępowaniu nie podlegał ocenie rzeczywisty charakter pobytu obywateli państw obcych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, skoro istota interpretacji polega na tym, iż stan faktyczny przyjęty we wniosku na tym etapie nie może być podważany, we wniosku wskazano, że chodzi wyłącznie o pobyt o charakterze tymczasowym.

Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wyrokiem z 21 września 2021 r., w pkt. I oddalił jego apelację i w pkt. II orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Najwyższego, że zakres i przedmiot sprawy o udzielenie pisemnej interpretacji przepisów prawa konstytuuje treść wniosku wszczynającego postępowanie, a rolą organu prowadzącego to postępowanie jest ocena stanowiska strony w spornej kwestii, nie zaś przedstawianie

poglądów i wykładni przepisów odnoszących się do różnych sytuacji faktycznych. Istotą tego postępowania jest bowiem uzyskanie przez stronę wyjaśnienia treści przepisów prawa i ich zastosowania w odniesieniu do indywidualnej sytuacji wskazanej we wniosku. Organ wydający decyzję, a następnie sąd orzekający na skutek odwołania, nie mogą więc w żadnym razie ingerować w stan faktyczny opisany we wniosku, podważać go, uzupełniać czy zmieniać w oparciu o inne źródła lub wiedzę znaną im z urzędu. Oznacza to, że brak jest podstaw prawnych do przeprowadzania jakiegokolwiek postępowania wyjaśniającego lub kontrolnego odnośnie stanu faktycznego przedstawionego przez przedsiębiorcę we wniosku. W postępowaniu w sprawie urzędowej interpretacji organ, jak i sąd nie mogą prowadzić żadnego postępowania dowodowego, bowiem przedmiotem tego postępowania nie jest ustalenie stanu faktycznego - stan ten jest stanem hipotetycznym, określonym przez wnioskującego o interpretację. Sąd rozpoznający odwołanie od decyzji organu rentowego w sprawie o wydanie interpretacji nie dokonuje żadnych ustaleń faktycznych, a jedynie kontroluje, czy dokonana interpretacja przepisów w odniesieniu do wskazanego we wniosku, stanu faktycznego jest prawidłowa.

Sąd Apelacyjny zgodził się z Sądem Okręgowym, że zakresem podmiotowym art. 5 ust. 2 ustawy systemowej są objęci zarówno obywatele państw obcych zatrudnieni w placówkach wymienionych w tym przepisie (niezależnie od charakteru ich pobytu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej), jak również obywatele państw obcych niezatrudnieni w takich placówkach, o ile ich pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego.

Sąd drugiej instancji podzielił pogląd Sądu Najwyższego, że termin „nie podlegają ubezpieczeniom społecznym obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego”, zawarty w treści art. 5 ust. 2 ustawy systemowej, należy dekodować w powiązaniu z systemem ubezpieczenia społecznego, a nie przez odwoływanie się do przepisów o charakterze meldunkowym, ilościowym (ile razy dana osoba wjeżdża do kraju i jak długo tu pozostaje).

Sąd Apelacyjny podkreślił, że zezwolenia o charakterze administracyjnym, pozostają obojętne dla obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym. Pobyt

osób posiadających takie zezwolenia może być zarówno stały jak i tymczasowy, w zależności od indywidualnych okoliczności związanych z wykonywaniem konkretnych umów, które rodzić mogą obowiązek ubezpieczeń. O podleganiu albo niepodleganiu przez cudzoziemca ubezpieczeniom społecznym w Polsce z danego tytułu nie decyduje zatem charakter dokumentu pobytowego, ale okoliczność, czy w okresie realizacji tego tytułu faktyczny pobyt ma charakter stały czy tymczasowy, co należy oceniać z perspektywy sposobu realizacji działalności, z której wynika ustawowy obowiązek ubezpieczeń. W hipotetycznym stanie faktycznym wskazanym przez podmiot pytający w niniejszej sprawie pobyt cudzoziemców określony został jako tymczasowy (czyli nie stały) i taki stan faktyczny należy uznać za wiążący. Winien on również znaleźć swój wyraz, co też w niniejszej sprawie nastąpiło w treści orzeczenia sądu I instancji.

Sąd Apelacyjny podniósł, że obowiązkowe ubezpieczenie społeczne powstaje *ipso iure*, co pytająca spółka musi mieć na względzie zawierając umowy z konkretnymi osobami na konkretne usługi, gdyż interpretacja zawarta we wniosku jest prawidłowa tylko w stanie faktycznym opartym na bezspornym przyjęciu, że pobyt cudzoziemców nie ma charakteru stałego - jak w zadnym pytaniu.

Zdaniem Sądu drugiej instancji nietrafna jest argumentacja apelującego, że wyłączenie z obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym cudzoziemców zatrudnionych są na terenie Polski na podstawie umowy zlecenia tylko z tego powodu, iż osoby te nie mają tutaj miejsca stałego pobytu (w sytuacji, gdy okoliczność ta pozostaje bez znaczenia prawnego na gruncie art. 6 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) prowadziłoby do dużego wylomu w systemie ubezpieczeń społecznych i godziłoby w Fundusz Ubezpieczeń Społecznych i w niczym nieusprawiedliwiony sposób prowadzi do dyskryminacji osób posiadających obywatelstwo polskie i stałe miejsce zamieszkania w kraju. Art. 5 stanowi wyjątek od reguły wskazanej w art. 6 ust. 1 ustawy systemowej i z tego względu treść art. 5 stanowiącego wyjątek nie mogła być objęta dyspozycją art. 6 (ponieważ wtedy nie byłoby wyjątku). Prawodawca w art. 5 ust. 2 zadecydował, że pewna grupa obywateli państw obcych nie podlega ubezpieczeniom społecznym określonym w ustawie, co nie stanowi dyskryminacji obywateli polskich stale zamieszkujących w kraju choćby z tego względu, że zasadniczą przesłanką nieobjęcia cudzoziemców (niebędących

pracownikami obcych przedstawicielstw dyplomatycznych itp.), ubezpieczeniem społecznym jest fakt, że ich pobyt na terenie Polski nie ma charakteru stałego, a więc zasadniczo różni się do wskazanej przez apelującego sytuacji obywateli polskich i dlatego nie można mówić o jakiegokolwiek dyskryminacji w odniesieniu do tych dwóch grup obywateli (wskazanych w art. 5 ust. 2 i przez apelującego). W tym kontekście nie można podzielić też argumentacji skarżącego, co do naruszenia zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych przez zwolnienie z obowiązku ubezpieczenia na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 4 (w odniesieniu do każdego zleceniobiorcy) poszczególnych grup obywateli ze względu na obywatelstwo, czy charakter pobytu na terenie Polski.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że równość w znaczeniu formalnym oznacza konieczność takiego samego traktowania przez prawo wszystkich adresatów norm, bez wprowadzania jakiegokolwiek różnicowania, a równość w znaczeniu materialnym polega na tym, że wszystkie podmioty charakteryzujące się daną cechą istotną mają być traktowane tak samo. Nie narusza zatem zasady równego traktowania ubezpieczonych fakt, że wszyscy obywatele, których cechują przynależność wskazane w art. 5 ust. 2, nie podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu zawartych umów zlecenia w oparciu o art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł organ rentowy. Zaskarżając wyrok w całości skarżący wniósł o jego zmianę i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy, tj. o oddalenie odwołania płatnika składek a ponadto zasądzenie od powoda na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję. Względnie skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego jej rozpoznania oraz rozstrzygnięcie w zakresie zwrotu kosztów postępowania za I i II instancję.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych przez ich niewłaściwe zastosowanie w realiach niniejszej sprawy, wyrażające się w przyjęciu, iż zatrudnione na podstawie umowy zlecenia osoby nie będące obywatelami Polski, ani innych państw członkowskich Unii Europejskiej, o których, mowa we wniosku, które uzyskały zezwolenie na pobyt czasowy oraz zezwolenie na pracę sezonową i których pobyt

nie ma charakteru stałego nie podlegają z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym w Polsce - podczas gdy z punktu widzenia ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych o podleganiu ubezpieczeniom cudzoziemca decyduje zarówno istnienie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, jak też czas trwania pobytu w Polsce.

Według skarżącego naruszenie w/w przepisów spowodowało, wydanie przez Sąd Apelacyjny orzeczenia skutkującego utrzymaniem w mocy orzeczenia zapadłego w sprawie przed Sądem Okręgowym oraz zmianą decyzji organu rentowego z dnia z 27 sierpnia 2018 r., w sytuacji w której, brak jest podstaw prawnych do uznania braku podlegania ubezpieczeniom społecznym przez cudzoziemców-zleceniobiorców obywateli państw wskazanych we wniosku o wydanie interpretacji zatrudnionych przez polskiego przedsiębiorcę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, którzy uzyskali zezwolenie na pracę i pobyt czasowy w Polsce.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego podlega uwzględnieniu.

Stosownie do treści art. 83d ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 300), Zakład wydaje interpretacje indywidualne, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców, w zakresie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, zasad obliczania składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz podstawy wymiaru tych składek. Celem instytucji interpretacji indywidualnej jest uzyskanie przez przedsiębiorcę pewności co do zakresu i sposobu zastosowania przepisów prawa, z których wynika obowiązek świadczenia określonych danin publicznych. Wykładnia celowościowa rozważanych przepisów prowadzi do wniosku, że przedsiębiorca w każdej sytuacji, kiedy przepisy prawne nakładające na niego obowiązek świadczenia daniny publicznej budzą wątpliwość, ma prawo wystąpić o taką interpretację.

Na tle przedstawionego we wniosku stanu faktycznego odwołująca się spółka wnosząc o wydanie interpretacji czy obecnie zatrudnieni oraz zatrudnieni w przyszłości obywatele państw obcych (wskazani we wniosku) z którymi ma zawarte umowy zlecenia oraz ma zamiar zawrzeć umowy zlecenia, których pobyt w Polsce ma charakter czasowy (tj. pobyt nie ma charakteru stałego), powzięła wątpliwość czy te osoby podlegają obowiązkowi ubezpieczenia społecznego w Polsce w świetle ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Odwołująca się spółka w uzasadnieniu wniosku o wydanie interpretacji opierając się na treści art. 5 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego stwierdziła, że zatrudnienie przez nią cudzoziemców następuje na pobyt czasowy, nie mający charakteru stałego a zatrudnieni obecnie i w przyszłości cudzoziemcy nie posiadają i nie będą posiadać kart stałego pobytu. Zatem w jej ocenie nie ma obowiązku odprowadzania składek z ubezpieczenia społecznego.

W pierwszej kolejności podnieść należy, że sama interpretacja przepisu art. 2 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dokonana przez odwołującą się spółkę oraz Sądy orzekające w sprawie jest prawidłowa. Jest ona zgodna z obowiązującym orzecznictwem Sądu Najwyższego. Przepis art. 5 ust. 2 ustawy systemowej stanowi, że nie podlegają ubezpieczeniom społecznym określonym w ustawie obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego i którzy są zatrudnieni w obcych przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, misjach, misjach specjalnych lub instytucjach międzynarodowych, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej. Z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że zakresem podmiotowym art. 5 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych objęci są zarówno obywatele państw obcych zatrudnieni w placówkach wymienionych w tym przepisie, jak również obywatele państw obcych niezatrudnieni w takich placówkach, o ile tylko ich pobyt na obszarze RP nie ma charakteru stałego (por. wyroki Sądu Najwyższego z 6 września 2011 r., I UK 60/11, LEX nr 1102994 oraz z 28 maja 2008 r., I UK 303/07, LEX nr 516772). Pogląd ten podziela Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą sprawę. Kluczowe znaczenie miała tutaj ocena, czy zastosowanie w powołanej regulacji spójnika "i" oznacza, że wystarczającą

przesłanką wyłączenia z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych cudzoziemca pozostającego w Polsce w stosunku pracy jest okoliczność nieposiadania przez niego na terytorium RP pobytu o charakterze stałym, czy też koniecznym jest, by poza spełnieniem tego warunku, obywatel państwa obcego był też zatrudniony w jednej z wymienionych w tym przepisie obcych placówek dyplomatyczno - konsularnych. Z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że z analizowanego przepisu nie jest wymagane łączne spełnienie przez obywatela państwa obcego obu wskazanych przesłanek, tj. braku stałego charakteru pobytu na obszarze RP wraz z warunkiem zatrudnienia w placówkach wymienionych w tym przepisie. Właściwa wykładnia normy zawartej w art. 5 ust. 2 ustawy systemowej prowadzi bowiem do wniosku, że zakresem podmiotowym omawianej regulacji objęte są dwie różne, niezależne od siebie kategorie obywateli państw obcych, którzy obowiązkiem ubezpieczeń społecznych nie podlegają - a jedną z nich są obywatele państw obcych niezatrudnieni w placówkach dyplomatyczno - konsularnych, jeżeli ich pobyt na obszarze RP nie ma charakteru stałego.

Wymaga jednak tutaj zauważenia, że Sady obu instancji skoncentrowały się na koniunkcji i jej znaczeniu zastosowanej w art. 5 ust. 2 ustawy systemowej, co zostało już jak wskazano wyżej wyjaśnione przez Sąd Najwyższy. Tym samym Sady nie odniosły się do istoty zagadnienia bowiem wnioski o interpretację nie zakładały braku charakteru stałego pobytu (wbrew twierdzeniom Sądów orzekających) a jedynie błędnie interpretował pobyt cudzoziemców do 6 miesięcy, 1 roku, 3 lat oraz prac sezonowych do 9 miesięcy (zbyt wąsko). We wniosku przyjęto założenie, że pobyt cudzoziemców ma obecnie i będzie miał w przyszłości charakter tymczasowy, gdyż cudzoziemcy nie posiadają i nie będą posiadały kart stałego pobytu. Takie założenie jest nieprawidłowe. Zadaniem Sądu było doprecyzowanie wniosku co do pobytu cudzoziemców bądź dokonanie interpretacji nie zakładając z góry, że pobyt ich będzie tymczasowy.

Idąc dalej należy przypomnieć, że w ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzono, że o podleganiu albo niepodleganiu cudzoziemca ubezpieczeniom społecznym w Polsce z tytułu aktywności rodzącej taki obowiązek nie decyduje charakter dokumentu pobytowego, jakim legitymuje się cudzoziemiec ani nawet długość pobytu cudzoziemca, lecz okoliczność, czy w okresie prowadzenia

działalności, stanowiącej tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym, faktyczny pobyt na terytorium Rzeczypospolitej miał charakter stały czy też czasowy. Sąd Najwyższy opowiedział się wyraźnie za tym, by o zastosowaniu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej decydowało to, gdzie w okresie wykonywania czynności stanowiących tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym znajduje się centrum interesów życiowych i zawodowych danej osoby, co z kolei należy analizować z perspektywy sposobu realizacji działalności, z której wynika ustawowy obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym (wyroki Sądu Najwyższego: z 6 września 2011 r., I UK 60/11, LEX nr 1102994; z 17 września 2009 r., II UK 11/09, OSNP 2011 nr 9-10, poz. 134). W tym ujęciu stały pobyt, o którym mowa w art. 5 ust. 2 ustawy systemowej, to pobyt niezmienny w okresie realizacji tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym. Formalny status pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest zatem nieistotny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 1 października 2019 r., I UK 194/18, OSNP 2020 nr 12, poz. 137, OSP 2022 nr 1, poz. 6, z glosą M. Paluszkiewicz). Również w doktrynie prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia kwestii, czy pobyt cudzoziemca na terytorium Polski ma "stały charakter" w rozumieniu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej, ma ustalenie tego, gdzie (w którym kraju) znajduje się centrum jego interesów życiowych (w tym rodzinnych i zawodowych). Taka ocena jest każdorazowo uzależniona od konkretnych okoliczności faktycznych rozpatrywanego przypadku, w tym w szczególności od wyników prowadzonego w tym kierunku postępowania dowodowego. Jeśli w wyniku takiego badania zostanie stwierdzone, że centrum interesów życiowych cudzoziemca znajduje się poza Polską, to osoba ta zostaje wyłączona z podlegania polskiemu systemowi ubezpieczeń społecznych (por. D. Wajda (w:) B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska (red.), Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz. Wyd. 2, Warszawa 2014, komentarz, s. 44-47). Charakter pobytu obywatela państwa obcego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (stały albo niestały) należy odnosić do powszechnego obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, czyli do podstawy ubezpieczenia. Kluczowy jest zatem charakter aktywności zarobkowej cudzoziemca stanowiącej tytuł ubezpieczeniowy i sposób jej realizacji w okolicznościach indywidualnej sprawy. Charakter pobytu nie zależy natomiast od zamiaru, jaki co do okresu przebywania w Polsce, przejawia

cudzoziemiec; rodzaju posiadanego dokumentu pobytowego; kwestii formalno-meldunkowych itp. W szczególności uzyskanie przez cudzoziemca zezwolenia na pobyt na czas oznaczony nie przeczy stałemu pobytowi w rozumieniu art. 5 ust. 2 ustawy systemowej. W tym kontekście za objęciem ubezpieczeniem cudzoziemca przemawia "niezmienny" pobyt na terenie RP w okresie realizacji podstawy ubezpieczenia, który w szczególności ma miejsce wówczas, gdy chodzi o cudzoziemców - obywateli odległych przestrzennie państw, którzy w okresie realizacji umów zatrudnieniowych w RP nie powracają regularnie do kraju pochodzenia np. w związku z dniami wolnymi od pracy (jak się wydaje dotyczy to obywateli: Armenii, Gruzji, Uzbekistanu, Azerbejdżanu, Tadżykistanu, Kazachstanu, Nepalu, Bangladeszu, Pakistanu, Federacji Rosyjskiej). Nawiązując do wypracowanej w orzecznictwie przesłanki "centrum interesów życiowych cudzoziemca" można wręcz przyjąć, że w okresie jakkolwiek czasowego, to jednak długookresowego, pobytu takich cudzoziemców na terenie RP ich "centrum interesów życiowych" znajduje się właśnie na terenie RP. W konsekwencji należy uznać, że wyjątek przewidziany w art. 5 ust. 2 ustawy systemowej nie dotyczy cudzoziemców spoza UE (obywateli: Armenii, Gruzji, Uzbekistanu, Azerbejdżanu, Tadżykistanu, Kazachstanu, Nepalu, Bangladeszu, Pakistanu, Federacji Rosyjskiej), zatrudnionych przez polskiego przedsiębiorcę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy zlecenia (wyroki Sądu Najwyższego: z 20 kwietnia 2023 r., I USKP 31/22, LEX nr 3559614 i z 25 kwietnia 2023 r., I USKP 60/22, LEX nr 3572289).

Podsumowując, z wykładni art. 5 ust. 2 ustawy systemowej wynika, że zarówno w przypadku pracowniczego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, jak i tego z wykonywania umowy zlecenia sam zamiar czasowego przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czy też legitymowanie się jedynie zezwoleniem na pobyt czasowy nie mają rozstrzygającego znaczenia. Kluczowe jest, czy można wyartykułować stałe przebywanie danej osoby na terytorium Polski, a nie tylko cykliczny (regularny) przyjazd do Polski celem wykonywania pewnych aktywności zawodowych. Stałe przebywanie w Polsce w okresie wykonywania powyższych czynności będzie prowadzić do objęcia polskim systemem ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny w motywach rozstrzygnięcia poczynił rozważania odnośnie tego co należy rozumieć przez termin „pobyt o charakterze stałym” prawidłowo odniósł się w tej kwestii do obowiązującego orzecznictwa Sądu Najwyższego. Jednakże nadal zakładał, że pobyt cudzoziemców ma i będzie miał charakter tymczasowy, niewłaściwie interpretując wniosek odwołującej się spółki.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w zw. art. 398²¹ k.p.c.

[a!]